

УДК 007:304:070

СУБСТАНЦІЙНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ: МОДЕЛЬ «МАСОВИЙ АДРЕСАНТ — МАСОВИЙ АДРЕСАТ» ЯК ВЕКТОР СВІТОГЛЯДНОСТІ

Мар'ян Житарюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна, e-mail: mzhyt@rambler.ru*

Застосовано нетрадиційний погляд на інформацію, яку з допомогою аналітичних методів і міждисциплінарного підходу (теорія інформації, теорія масової комунікації, кібернетика, біологія, філологія) автор розглядає як субстанцію в контексті формування світоглядності у взаємодії «адресант — адресат».

Ключові слова: інформація, дезінформація, соціальна інформація, інформаційні коди, апарат інтерпретації, доцільність інформації, онтологія інформації, інформаційна субстанція, формування світогляду, світоглядність журналістики, масовий адресант, масовий адресат, адресант — об'єкт-передавач, адресат — об'єкт-приймач, журналістика.

Мовознавець Ольга Станіславівна Федик у своїй монографії «Мова як духовний адекват світу (дійсності)», опираючись на наукове надбання Вільгельма фон Гумбольдта [16], Олександра Потебні [7], Юрія Шевельова [15], Івана Огієнка [6], Івана Свенціцького [9], Олени Курило [5], Степана Смаль-Стоцького [10] та багатьох інших [4], розглядає духовний, сакральний феномен мови (а сакральна сутність мови закладена у Святому Письмі: «Споконвіку було Слово, із Богом було Слово, і Слово було Бог» [2]), що охоплює, відображає, матеріалізує духовну структуру нації та особистості, трансформуючись у її абсолютного репрезентанта, «що сполучає фізичне явище (звук), нейрофізичне (клітину) та ідеальне (значення) і в такий спосіб нагадує дві дійсності: фізичну та ідеальну» [13; 28].

Наголошуючи на синтезі слова і духу як світомоделі мови, О. Федик наділяє мову субстанційними властивостями, де і слово, і дух — окремі субстанції, що взаємодіють на рівні психології, духовного життя і нації загалом. Історія української мови, за О. Федик, повинна розглядати «мову як духовну субстанцію», щоб допомагати «виявити аспекти сакральності мови...» [13; 12]. З поставленим складним завданням сама ж авторка успішно впоралась у названій праці, проте її прогресивні та науковообґрунтовані ідеї малозадіяні, практично не реалізуються. Тяжка й невиліковна хвороба, що прикувала до ліжка, не зупинила інтелектуальних потуг О. Федик, оформлених родиною та друзями у посмертній монографії, проте стала на заваді активному поширенню сміливих, прогресивних,

іноді парадоксальних, однак свіжих ідей у випадково причепленому у хвості, заплomboваному вагоні «Українська мова» потяга «Радянська наука».

Надмірно акцентуючи на радянській дефінітивності, сучасні українські науковці, надто ж у сфері журналістики, й надалі надають перевагу традиційному розумінню і трактуванню мови, з погляду комунікації (поєднання), «засіб спілкування». Слова ж О. Федик («Мова — це екзистенція національно-духовного поля, його матеріалізація... виступає конденсатором Духу, вона трансформує його в національній пам'яті, формуючи картину світу...» [13; 57]; «мова — це стан розуму, екзистенція інтелекту... результат мислення... провідник інтелекту між людьми у горизонтальному (діахронному плані) і у вертикальному (синхронному)» [13; 52]), на жаль, не стали генератором і пролонгатором нових ідей, не викликали адекватної (широкої, в національному мірілі) реакції навіть в українських філологів, а переважно непорушно залишаються на папері (в кількох сотнях примірників у приватних бібліотечках).

Модерний підхід мовознавця-філософа О. Федик цікавий і для журналістикознавства (як історико-теоретичної системи осмислення, класифікації та модифікації текстів та їхніх носіїв), найпершим і незамінним інструментарієм якого (і журналістики як творчої діяльності) є мова, яка втрачає свою екзистенцію через відсутність (периферійність) інформації та, навпаки, зміцнюється, вдосконалюється та розвивається внаслідок *генетичності інформації*.

Наукова проблема, яку порушено у цій публікації (*субстанційної природи мови та інформації*), має певні пріоритети, що збігаються з поставленою **метою** (науково-теоретично обґрунтувати пріоритетність субстанційного розуміння інформації у формуванні та реалізації світоглядної публіцистики) та передбачає такі **завдання**:

- А) продемонструвати внутрі- та міжоб'єктні інформаційні взаємодії;
- Б) розглянути головні фактори, притаманні інформаційним взаємодіям;
- В) дати визначення інформації та дезінформації з погляду етичних категорій;
- Г) показати важливість розуміння інформації як субстанції для автора (журналіста), ЗМІ, суспільства.

Новизна публікації — спроба наукового осмислення інформації як субстанційної категорії та її феноменології. **Актуальність** впливає, по-перше, з новизни, по-друге, продиктована можливою практикою наукового застосування в журналістикознавстві, філології, психології, філософії, масовій комунікації. **Предметом дослідження** окреслюємо міжоб'єктні інформаційні взаємодії з усіма складниками (коди, апарат інтерпретації, доцільність, цілеспрямованість) на моделі «масовий комунікант — масовий комунікат». **Об'єктом дослідження** називаємо соціальну інформацію, без якої неможлива реалізація окресленої вище моделі (реалізація як вияв категорії субстанції в інформації). У своїй науковій розвідці використовуємо такі **наукові методи**: науково-порівняльного аналізу та синтезу, моделювання, проектування та наукового експерименту.

Філологічний внесок у розуміння мови (а мова є не тільки способом передачі інформації, а також її виявом) як субстанції зробила О. Федик, математично-кібернетичний внесок належить насамперед Клодові Шеннону та Уоренові Віверу [25], а також В. Турчину [23], В. Редьку [21], А. Колмогорову [17] та В. Корогодіну [18] (про кількість інформації у визначеній одиниці, об'єкті), цікавими є також міркування В. Репіна [22] (про молекулярну інформацію) та

узагальнення С. Янковського [24] (про еволюційну здатність інформації, надто ж у соціумах). Зазначені автори фахово (хоч і не завжди безапеляційно) розглядають субстанційну природу інформації дотично до своїх наукових зацікавлень, але спроб використати кібернетичні, фізичні чи біологічні методи в соціально-гуманітарних науках (як журналістика, масова комунікація) не так багато. Тому спробуємо бодай частково заповнити цю нішу.

З-поміж двох головних типів механізмів керування власною поведінкою (інстинктивний та процесуальний) нас цікавить останній, оскільки він притаманний *homo sapiens* (а також машинному програмуванню — відеоспостереження...) і тому передбачає процеси спостереження, осмислення, прийняття рішення, дії, а його суть зводиться до механізму: отримання інформації (про щось) — її розуміння (пояснення) — перегляд варіантів реагування — вибір остаточного варіанту — ухвалення рішення про конкретну дію — дія/ї. На жаль, цей механізм не передбачає обов'язкового врахування етичних категорій (позитив — негатив) з метою узалежнення (кореляції) вибору остаточного рішення. Людину можна похвалити, а можна вилаяти; непорядного можна освятити («феномен» С. Ківалова в контексті нагородження останнього до 10-річчя ЦВК), а порядного — вимастити дьогтем; Батьківщину можна любити, а можна проклинати...

Процесуальний поведінковий тип, хоч і еволюційно-довершеніший за інстинктивний, проте далеко не бездоганний. Журналісти (редактори, медіавласники) як адресанти у взаєминах з адресатами (одержувачами і споживачами інформації) переважно дотримуються процесуального механізму, але, як відомо, суспільство від цього не стає кращим. Щоб зрозуміти, які ресурси не використано для поліпшення ситуації в окреслених взаєминах (адресант — адресат), необхідно з'ясувати *онтологію* інформації, її сутнісні параметри, характеристики, генезисно-функціональні закони і сфери застосування. Чи ставлять так ці питання історія/теорія журналістики /масової комунікації, теорія інформації, теорія ймовірностей, кібернетика тощо? У межах своїх компетенцій — так, у широкому, соціокультурному плані — ні. Якщо ж перекласти основні проблеми хоча б двох сучасних і самодостатніх наук — теорії інформації [11] та теорії масової комунікації [12] — на *соціальні координати*, то можна вести мову про ще одну модерну дисципліну — «Теорія/основи соціальної інформації», якій це пасує найбільше.

«Батько» теорії інформації, автор «Математичної теорії зв'язку» (1948), американець Клод Шеннон сформулював математичну задачу таким чином, що вона допомогла інженерам визначати ємність комунікаційного каналу, адже в її основі метод розрахунку кількості інформації у випадковій величині відносно іншої випадкової величини. Для дискретних випадкових величин X і Y , заданих законами розподілу $P(X = X_i) = p_i, P(Y = Y_j) = q_j$ і спільним законом розподілу $P(X = X_i, Y = Y_j) = p_{i,j}$, кількість інформації в X відносно Y , дорівнює:

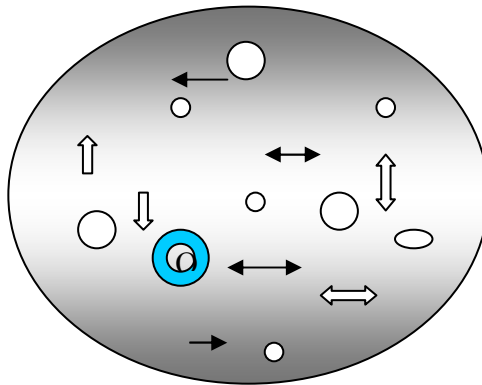
$$I(X, Y) = \sum_{i,j} p_{i,j} * \log_2 \frac{p_{i,j}}{p_i * q_j}$$

Однак пам'ятаємо, що величина кількості не (завжди) впливає на величину якості. Тут треба брати до уваги те, що К. Шеннон запроваджує поняття «інформація» лише в технічному сенсі, на позначення теорії зв'язку або передачі кодів (далі її перейменовано на теорію інформації). Сьогодні ж (на відміну

від 80-х рр. ХХ ст., коли основою ТІ називали комп'ютер, який нібито підпорядкує всіх і скрізь, наприклад, з допомогою штучного і позацивілізаційного інтелекту), людство, вступивши в постіндустріальну, інформаційну епоху, не ідеалізує машини, проте зрозуміло необхідність усвідомленої організації процесів руху і обробки всього під назвою «інформація».

Якщо мати на увазі саме матеріалізовані, об'єктивізовані інформаційні продукти — не задуми чи мету як мисленнєві передчуття, а здійснений результат, тоді можна погодитися з думкою Г. Лазутіної, яка називає соціальною інформацією всю «сукупність інформаційних продуктів, що виникають у суспільстві і закріплені за допомогою знаків...» [19].

З огляду на універсальність, інформацію в цілому можна трактувати як глобальне явище, що має спільні риси та закономірності. Для цього можна скористатись найпростішою моделлю [3], що включатиме три поняття: об'єкт, середовище, взаємодія.

Кола й овали у межах великого овалу — середовище (С), сукупність об'єктів, подвійне коло — виділений об'єкт (О), стрілки і вектори — взаємодії (В), що змінюють (трансформують) і О, і С. Йдеться не про статичність, а постійну й неперервну динамічність (плинність, змінність) зображення на малюнку.

Об'єкт (О) — це щось стійке у часі та обмежене у просторі, щось, що цікавить нас як єдине ціле: від молекули до журналістського тексту, цілої редакції чи навіть держави. *Середовище* (С) — сукупність усіх інших потенційних об'єктів, які цікаві для нас двояко: по-перше, як вони впливають на виділений об'єкт, по-друге, який зворотний вплив об'єкта на них. *Взаємодія* (В) — це розтягнутий у часі процес взаємної заміни параметрів станів О та С.

Ця схема у певному сенсі замкнена, адже середовище (клітина, організм або мозок певної людини, товариство, економіко-політичний стан, наявність носіїв інформації тощо) акумулює у собі всі потенційні об'єкти, що здатні впливати на стан виділеного об'єкта. Замкненість середовища, в якому будь-які зміни / взаємодії відбуваються, по-перше, за законами обмінів речовини та енергії, по-друге, за законом збереження енергії, є гарантом тотожності: що передано, те отримано-віддано. У замкнутому середовищі втрати неможливі. Як тоді назвати систематичні акти трансформування і видозмінювання? Хіба не втрати? Ні. Це акти взаємодії з іншими об'єктами одного і того ж середовища. Тут йдеться про дотримання загального балансу, *симетричність* інформаційних

взаємодій, адже жовчність / миролюбність автора або ЗМІ не щезає. Тобто потоки негативної (позитивної) інформації, наявні в певному середовищі, де збережена симетричність взаємодій, не змінять своєї величини, а далі циркулюватимуть або аж до (само)зруйнування об'єкта, або до трансформації симетричних взаємодій у *несиметричні*.

На жаль, трактування інформаційного балансу в сучасній українській журналістиці дуже своєрідне, точніше, старе, радянське. Якщо керівництво телеканалу, газети повірило в те, що баланс — «подання різних, протилежних позицій», то від цього ні на крок. Насправді ж протилежність позицій не гарантує зрівноваженості, а тільки розбухує наявні протистояння: наприклад, представник КПУ: «Р. Шухевич підручний А. Гітлера» — представник УНП: «Ваша партія організувала геноцид українського народу». Не з'ясовуючи, на чиему боці правда, нам зрозуміло, що ЗМІ (у цьому випадку програма «Час» на «П'ятому каналі», прикро, але нефахово і неморально чинять не тільки тут) не зробили нічого, щоб складну соціальну інформацію подати осмислено та збалансовано. Такі приклади у незахищеному інформаційному просторі українського типу, їх приблизно стільки, що могли б відповідати катастрофічній пропорції 9:1, культивує антисвітоглядні та девальваційні процеси і в самих медіа (адресант), і в одержувачів інформації (адресат) [14].

Трансформація симетричних взаємодій у несиметричні відбувається внаслідок появи певної субстанції, здатної спровокувати неадекватні втрати одного об'єкта щодо набутоків іншого: один із об'єктів (адресат) набуває тієї субстанції, яку інший об'єкт (адресант)... не втрачає. За цих умов, враховуючи комбінацію фундаментальних видів взаємодії, що уможливають перенесення субстанції, змінюється (!) кількість енергії та речовини. Крім того, доречно зазначити, що відбувається зміна стану об'єкта, трансформується середовище (середовища), внутрішні інформаційні взаємодії переходять у зовнішні.

Ці міркування не-філологів (у нашій інтерпретації), покладені на соціальні координати, дають змогу підійти до загального визначення поняття інформації, яке беремо за основу: *Будь-яка взаємодія між об'єктами, під час якої один об'єкт набуває певної субстанції, а інший об'єкт її не втрачає, - це інформаційна взаємодія. Субстанція, яку O1 передає іншому об'єктові (O2), називається інформацією.*

Очевидно, що для реалізації інформаційної взаємодії необхідні три основні фактори: а) наявність кодів, які переносять інформацію, б) наявність апарату інтерпретації цих кодів у *об'єкта-приймача* (того, хто приймає інформацію, *адресата*), в) обов'язкова доцільність (необхідність) інформації для об'єкта-приймача. Парадоксальність цього підходу лише підкреслює первинність адресата в ланцюжку з адресантом, адже інформацію, навіть без спеціальних мотивів, а формально, за відсутності апарату інтерпретації та доцільності, адресант ризикує втратити як субстанційну величину, наділену генетичними властивостями, перетворивши її або ж на «порожню множинність» [20], або ж на джерело шуму [1].

Прогнозований скептицизм щодо «субстанційної величини інформації з генетичними властивостями» легко долаємо порівнянням: навіть злакова зернина, не кажучи вже про здатність відтворюватись (розмножуватись) у живих істот, містить генетичну інформацію (коди пам'яті, що відтворюють дійсність і моделюють майбутнє), без якої ця зернина не заколоситься і не розмножиться.

Чи можливі будь-які зміни стану об'єкта без змін стану його молекул? Чи може щось розвиватись у статиці, без динаміки? А що є цією динамікою? Результат інформаційних взаємодій — інформація! Наприклад, про наявність вологи, світла, температури, про характеристики ґрунту... Без наданої інформації, яка водночас і є отриманою інформацією (якщо є доцільність змінювати об'єктний стан), інформаційні коди, притаманні зернині, не задіють апарат їхньої інтерпретації. На прикладі зернини бачимо інформаційні взаємодії і всередині середовища, і ззовні (отримання і правильна інтерпретація інформації про вологу, світло, температуру тощо) змінюють стан об'єкта із зернини (сімені) на рослину (проростає корінь, зеленіє пагін, дозріває колос...). Отже, *субстанція як соціальна категорія з генетичними властивостями* притаманна не тільки рослинам (де головню задіяно фотосинтез), риbam, птахам, тваринам і людям (збереження і перенесення спадкової інформації), а навіть мікроорганізмам (віруси, бактерії, амеби) та неживим предметам (каталізація). Тому в контексті інформаційних взаємодій теж доречно говорити про хімічні та фізичні взаємодії, можливі за обміну інформаційними кодами.

Отже, логічно припустити, що *інформаційні взаємодії* є одним із видів взаємодій, що забезпечує перехід від об'єктивного до суб'єктивного. Йому притаманні явища, що не залежать від об'єкта. С. Янковський, думку якого поділяємо, підсумовує з погляду філософії: «Участь об'єкта — «річ для інших», результат інформаційних взаємодій — «річ у собі» [24]. Наприклад, коли телеведучий (вчитель, знайомий) як O1 ділиться певною субстанцією (інформацією, даними, висновками) з іншими (O2...n), де n — не встановлена кількість об'єктів, поперше, має місце перехід об'єктивного в суб'єктивне, по-друге, O1 не втрачає цієї субстанції (знань, даних, виголошених чи то за допомогою інтертексту (живого, в реальному часі), чи то за допомогою знакотексту (газети, журнали, книжки, кінострічки тощо), чи то за допомогою гіпертексту (нелінійного інтерпретування та прочитання), але інші об'єкти (тепер суб'єкти — як живі об'єкти) її набувають. Завдяки інформаційній взаємодії між суб'єктами (суб'єктами називаємо мислячі одиниці — від живих істот до соціально-громадських структур — організацій, партій, товариств, міністерств, спілок, редакцій тощо), інформація не губиться, навпаки, її стає більше, вона клонується в первинному вигляді (збільшуються кількісні, але не (завжди) якісні параметри) і генерується на новому, вищому рівні (змінюються якісні параметри, що на основі отриманої інформації дає змогу новим суб'єктам (об'єктам 2-n) створювати принципово нові інформаційні взаємодії і, як результат, нову інформацію).

Звідси впливають загальні риси інформації: а) інформація неможлива поза об'єктною взаємодією; б) у процесі взаємодії(й) жоден із об'єктів (суб'єктів) інформацію не втрачає. Чи звикли інформатори (адресанти) під таким кутом зору сприймати свою діяльність і продукти своєї діяльності, адресовані одержувачам (адресатам)? Питання риторичне. А дарма. І чи не тут формуються передумови девальвації людських цінностей, нормалізації кризи (девальвації)?

Якщо інформаційні процеси, породжені інформаційними взаємодіями, здатні змінити зернину на рослину, матірну клітину на людину і т. ін., то вони так само здатні змінити внутрішній світ людини (вдосконалити або зіпсувати), суспільства, людства. Якщо з зернини пшениці виростає пшениця, а не рис, а внаслідок запліднення собак народжуються собаки, а не, наприклад, коти, бо за відповідність усіх цих змін відповідає певна рослинна чи тваринна генетична

субстанція, що контролює процеси ділення РНК/ДНК, то за зміну людини-суспільства-світу відповідають різні *етичні категорії суб'єктних носіїв інформаційних кодів*: різні люди, різні задуми, непередбачені наслідки...

Найпростіший приклад прийому та інтерпретації інформації ззовні: під час пошуку поживи подія отримання поживи (бактеріями) водночас є подією отримання інформації про наявність поживи. Так само складніші істоти або й соціальні організми здатні отримувати інформацію (не завжди використовувати) усвідомлено і неусвідомлено. Багато що залежить і від якості або справжності (правильності) інформації. Які наслідки мала б неправильна інформація (дезінформація) про наявність їжі для тих же бактерій, коли їжі насправді немає? Дуже часто (переважно) — трагічні, бо енергії для пошуку речовини (їжі) для оновлення енергії, втраченої у попередньому пошуку їжі, вже не вистачить для нових пошуків. А які наслідки неправильної інформації для індивіда чи соціального утворення? Теж негативні, іноді — трагічні, хоч і малоочевидні, бо і людина, і держава мають складніші і сталіші структури, де руйнівні зміни триваліші і менш помітні.

На відміну від інформації, **дезінформація** передбачає наявність і активацію *фактора цілеспрямованої передачі інформації* від одного об'єкта до іншого у ситуації, коли реалізація цієї інформації *доцільна (бажана) для одного і недоцільна (небажана) для іншого*. Коли журналіст (адресант) і читач-слухач-глядач (адресат) надають-інтерпретують інформацію усвідомлено — це, здавалося б, чудово. Але й тут інформаційні коди адресанта-адресата можуть не збігатися. А коли один із конфігурантів діє неусвідомлено? А коли обидва? Тут і виникають такі речі, як *обґрунтована необхідність*, позбавлена етичних категорій. Тоді вищі поняття (Добро, Любов, Бог), які етимологія трактує як абстрактні поняття, в руках аморальних, нищих, ненаціональних елементів-інформаторів-адресантів стають розмінною монетою на шляху безглуздих і нескінченних експериментів.

Парадоксальність визначення інформації як субстанції (*інформація — субстанція, те, що один віддає, не втрачаючи, а інший набуває, не забираючи*) наближує нас до іншого парадоксу: поняття **інформація** та **дезінформація** позначають **одну і ту ж субстанцію** — *невидимий рушій-процесор, продуктивно-творчий формулянт, модулянт, інтерпретант і стимулятор*, — здатну трансформувати, тобто змінювати пасивні внутрі- та міжоб'єктні стани на активні. Однак в їхніх основах (інформація — дезінформація), як ми відзначали, **різні етичні категорії**. Як у житті — всі слова складаються з літер, але не всі спрямовані на добро. Інформація та дезінформація співвідносні між собою, мов розвідник та шпигун. Залежно від мети і завдань, поставлених перед ними, вони можуть позиціонуватися по-різному: російський розвідник — шпигун для британців / грузинів, британський розвідник — шпигун для Росії і т. ін.

Нівеляція субстанційної етичності, по-перше, уможливило стирання розбіжностей між інформацією та дезінформацією, по-друге, провокує (і нав'язує) постійну боротьбу, по-третє, нормалізує безпринципність, по-четверте, позбавляє учасників взаємодії системи координат, тобто провокує дезорієнтованість. У випадку «масовий комунікант» — «масовий комунікат» для одержувачів і споживачів інформації можливі такі варіанти: а) стан розгубленості, б) стан байдужості, в) стан агресивності, г) стан самоізолюваності... Натомість малоімовірні стани консолідованості, одухотвореності, толерантності...

Будь-які надавачі інформації (адресанти) мають практично необмежені можливості формування світу (**світогляду** — здатності бачити, розуміти, тлумачити) одержувача(чів) інформації (адресатів). «Практично необмежені», бо, як ми зазначали, успішною інформаційною взаємодією можна вважати ту, що у процесі трансакції дозволяє дотримуватись відповідних умов (наявність кодів, апарату інтерпретації, доцільність). На щастя, цих умов поки що не завжди дотримуються, хоч причини тут різні: а) через набуття імунітету до патогенної інформації [8], б) бо інформація редукується (втрачає свою місію і значення), в) людина асоціалізується, «закривається»...

Отже, виходячи з попередніх міркувань, висновуємо, що сама по собі характеристика **«світоглядність журналістики / публіцистики»** не є самодостатньою, повною і доцільною: більшовицька преса відтворювала більшовицький світогляд (який, до слова, не передбачав визнання голодомору-голокосту 1932-1933 рр. в Україні), фашистська — фашистський, ліберальна — ліберальний, космополітична — космополітичний, шовіністична — шовіністичний, релігійна — релігійний (і не тільки традиційний, а й сектантський)...

Світоглядність — це лише наявність певних індивідуально-системних орієнтаторів у розумінні явищ, процесів, тенденцій, вміння (переважно) ці розуміння кваліфіковано застосувати (інтерпретувати та інтегрувати), як правило, за допомогою аналітично-концептуальних узагальнень або історичних порівнянь і побудови нових гіпотез. Натомість світоглядність не надає перевагу знакові «плюс» над знаком «мінус», позитиву над негативом, добру перед злом...

Світоглядність — це радше інструмент, за допомогою якого можна планувати духовну кастрацію людини, а можна спробувати її удосконалити... Універсальність інструменту світоглядності — це і не добре, і не погано, це звичайна характеристика, що описує його можливості.

Наприклад, увімкнена електропраска, залишена без уваги, може спричинити пожежу і навіть смерть унаслідок цієї пожежі, але ж ми не порушуємо питання про заборону її виготовлення — продажу — експлуатації, а говоримо про дотримання правил і техніки безпеки під час користування. Тут виявляється ще один парадокс: про безпечність праски (матеріально — комбінації пластмаси та металу) — говорити актуально, а про безпечність **Слова (тексту)**, яке не просто інструмент, а імуно-генетично-модулятивний комплекс інструментів, здатних змінювати багато що і багато де водночас (йдеться про нескінченність трансформацій після початку реакції в невизначеному числі об'єктів), іноді не передбачаючи усіх наслідків, — не актуально! Чомусь (чому?!) важливіші комунікативні технології-техніки (пропагандистська, маніпуляційна, перформенсна, психотерапійна, релігійна тощо).

Виходить, ми живемо у світі, де вторинні речі (як та ж праска) первинні, а первинні (субстанція, яка змінює світ) — вторинні! «Річ у собі» і «річ для інших» уже не розрізняють або застосовують навмання. Натомість будь-яка журналістська / публіцистична майстерність у контексті названої у заголовку моделі — ніщо, якщо проігноровано категорію етичності, адже тоді вектор етичної світоглядності нівелюється багатовекторною (неетичною) світоглядністю, де майстерність буде первинною стосовно мотивів, задумів та ідей. І тут адресантам уже не до субстанційної природи інформації; для них важливіша атрибутивність і інструментально-аргументаційно-концептуальна довершеність у реалізації концепту неетичної світоглядності.

1. Восьмий елемент трансмісійної моделі комунікації Шеннона-Вівера (1949).
2. Євангелія від Йоана // Святе Письмо Старого та Нового завіту. — Львів, 1992. — С.113.
3. Йдеться передовсім про праці з загального мовознавства таких авторів: І. Ковалик, В. Німчук, В. Сімович, О. Синявський, О. Горбач.
4. Запозичено у С. Янковського.
5. *Куріло О.* Уваги до сучасної української літературної мови. — Краків-Львів, 1924.
6. *Огієнко І.* Історія української літературної мови. — К.: Либідь, 1995.
7. Потєбня Олександр (1835–1891) автор багатьох мовознавчих праць із філософії мови, історичної фонетики східно-слов'янських народів, етимології та історичного синтаксису. О. Федик використовує головні мовно-філософські твори, в яких простежується взаємозв'язок мови, мислення і дійсності: «Мысль и язык» (1862), «О связи некоторых представлений в языке» (1864), «Язык и народность» (1895, посмертна публікація)
8. *Потятиник Б., Лозинський М.* Патогенний текст. — Львів, 1996. — 296 с.
9. *Свенціцький І.* Основи науки про мову українську. — К., 1917.
10. *Смаль-Стоцький С.* Українська мова, її початки, розвиток та характеристичні приклади. — Львів, 1933.
11. Теорія інформації — це розділ математики (кібернетики), який тісно пов'язаний з теорією ймовірностей і математичною статистикою, а також із інформаційною ентропією, комунікаційними системами, криптографією, корекцією помилок та іншими важливими галузями та досліджує процеси зберігання, перетворення і передачі інформації.
12. Теорія масової комунікації вивчає інформаційні, соціальні зв'язки та процеси, комунікативні моделі, технології тощо.
13. *Федик О.С.* Мова як духовний адекват світу (дійсності). — Львів: Місіонер, 2000. — С.28. С.12. С.57. С.52 (300 с.).
14. Ця проблема потребує окремого докладного вивчення і осмислення.
15. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1914). Стан і статус // Сучасність, 1987.
16. *Гумбольдт В.* Язык и философия культуры. — М.: Прогресс, 1985.
17. *Колмогоров А.Н.* Три подхода к определению понятия «количество информации» // www.kolmogorov.pms.ru/books/3podhoda.pdf.
18. *Корогодин В.И.* Информация и феномен жизни. — Пущино, 1991.
19. *Лазутина Г.В.* Основы творческой деятельности журналистов. — М., 2006. — С.25-28.
20. *Назаров Б.* «Пустое множество» социальной информации // Пчела. —2002. — №38. — Апрель-июнь // <http://pchela.ru/podshiv/38/emptyinf.htm#11>.
21. *Редько В.Г.* Лекции по эволюционной кибернетике // www.keldysh.ru/BioCyber/Lectures/Lectures15.
22. *Ретин В.С.* Молекулярная информация: миф или реальность // www.science.ng.ru/polemics/2000-03-02.
23. *Турчин В.Ф.* Феномен науки. Кибернетический подход к эволюции. — М.: Наука, 1993.
24. *Янковский Станислав.* Концепции общей теории информации // www.n-t.ru/tp/ng/oti03.htm.

25. *Claude E. Shannon, Warren Weaver*. The Mathematical Theory of Communication. Univ of Illinois Press, 1963.

**SUBSTANTIALITY OF INFORMATION:
MODEL «MASS SENDER — MASS ADDRESSES»
AS A VECTOR OF WORLD OUTLOOKING**

Marian Zhytaryuk

Ivan Franko National University of Lviv,
Chupryny Street 49, 79044, Lviv, Ukraine

Tel. office: (032) 239-47-75

E-mail: mzhyt@ramblet.ru

In the article the author applies the untraditional point of view on information and regards it with the help of analytical methods and interbranch of science point of view (theory of information, theory of mass communication, cybernetics, biology, philology) as a substance in the context world outlooking's formation in the interaction «sender — addressee».

Key words: information, misinformation, social information, information codes, interpretation device, reasonability of information, ontology of information, information substance, formation of world outlooking, world outlooking of journalism, mass sender, mass addresse, journalism, sender — object-transmitter, addresse — object-receiver.

**СУБСТАНЦИОННОСТЬ ИНФОРМАЦИИ:
МОДЕЛЬ «МАССОВЫЙ АДРЕСАНТ — МАССОВЫЙ АДРЕСАТ»
КАК ВЕКТОР МИРОВОЗРЕНЧЕСТВА**

Марьян Жытарюк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, 79044, Львов, Украина

Тел. оф.: (032) 239-47-75

E-mail: mzhyt@ramblet.ru

Предложен нетрадиционный взгляд на информацию, которую при помощи аналитических методов и междисциплинарного подхода (теория информации, теория массовой коммуникации, кибернетика, биология, филология) рассмотрено как субстанцию в контексте формирования мировоззрения во взаимодействии «адресант — адресат».

Ключевые слова: информация, дезинформация, социальная информация, информационные коды, аппарат интерпретации, целесообразность информации, онтология информации, информационная субстанция, формирование мировоззрения, мировоззрение журналистики, массовый адресант, массовый адресат, адресант — объект-передатчик, адресат — объект-приёмник, журналистика.

Стаття надійшла до редколегії 30.03.2008

Прийнята до друку 14.04.2009